

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง การสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายในการรายงาน
โรคไข้เลือดออกในชุมชนพื้นที่ศูนย์บริการสาธารณสุข

๑ สะพานมอญ

จัดทำโดย นาง ศิริวรรณ พึ่งพระ

ตำแหน่ง พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ

สังกัด สำนักอนามัย

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม

หลักสูตรนักบริหารมหานครระดับต้น รุ่นที่ ๒๑

สถาบันพัฒนาข้าราชการกรุงเทพมหานคร

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๗

๑. **ชื่อเรื่อง** การสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายในการรายงานโรคไข้เลือดออกในชุมชนพื้นที่ ศูนย์บริการสาธารณสุข ๑ สะพานมอญ

๒. หลักการและเหตุผล

โรคไข้เลือดออกเป็นปัญหาสาธารณสุขที่กรุงเทพมหานครให้ความสำคัญและดำเนินการเฝ้าระวังควบคุมและป้องกันโรคมาโดยตลอด จากรายงานสถานการณ์โรคปี พ.ศ.๒๕๕๖ ของกลุ่มงานควบคุมสัตว์นำโรค กองควบคุมโรค สำนักอนามัยพบมีผู้ป่วยสะสมทั่วประเทศ ๑๕๐,๔๕๔ ราย คิดเป็นอัตราป่วยสะสม ๒๓๔.๘๑ รายต่อประชากรแสนคน เสียชีวิต ๑๓๒ ราย ผู้ป่วยสะสมของกรุงเทพมหานครจำนวน ๑๕,๐๔๖ รายคิดเป็นอัตราป่วยสะสม ๒๖๔.๖๐ รายต่อประชากรแสนคน ไม่มีผู้เสียชีวิต ในปีพ.ศ. ๒๕๕๗ ตั้งแต่วันที่ ๕ มกราคม - ๑๙ สิงหาคม ๒๕๕๗ มีผู้ป่วยสะสมทั่วประเทศ ๑๙,๔๒๕ ราย อัตราป่วยสะสม ๓๐.๐๖ รายต่อประชากรแสนคน ผู้ป่วยสะสมของกรุงเทพมหานคร จำนวน ๑,๙๗๔ ราย คิดเป็นอัตราป่วยสะสม ๓๔.๗๒ รายต่อประชากรแสนคน ถึงแม้ปี ๒๕๕๗ จำนวนผู้ป่วยจะลดลงเมื่อเทียบกับปี ๒๕๕๖ แต่ก็ไม่อ้าใจได้ว่าจะไม่เกิดการระบาดขึ้นอีกเนื่องจากขณะนี้ฝนตกชุก หากมีฝนตกลงมาในช่วงนี้จะเพิ่มแหล่งวางไข่ของยุงลาย ทำให้จำนวนยุงลายเพิ่มขึ้น

จากการดำเนินการเฝ้าระวังป้องกันและควบคุมโรคของศูนย์บริการสาธารณสุข ๑ สะพานมอญ ในปี ๒๕๕๖ ที่สอดคล้องตามแผนยุทธศาสตร์ที่ ๔ พัฒนากรุงเทพมหานครให้เป็นมหานครแห่งคุณภาพชีวิตที่ดี และมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ประเด็นยุทธศาสตร์พัฒนาภาวะสุขภาพ พัฒนาศักยภาพชุมชนในการส่งเสริมการป้องกันและควบคุมโรคโดยการเฝ้าระวังและควบคุมชุมชนให้ปลอดภัยจากโรคติดต่อ การรณรงค์ให้ประชาชนป้องกันโรคไข้เลือดออก และการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือในการดูแลผู้ป่วย และการเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพแก่ประชาชน และศูนย์บริการสาธารณสุข ๑ สะพานมอญ ดำเนินการภายใต้กรอบ วิสัยทัศน์ของสำนักอนามัยที่ว่า “มหานครสุขภาพดี ทุกชีวีแข็งแรง ทุกแห่งปลอดโรค” ซึ่งมีการพัฒนาระบบการเฝ้าระวัง ป้องกันและควบคุมโรค ตามวิสัยทัศน์ของศูนย์บริการสาธารณสุข ๑ สะพานมอญ ที่มุ่งเน้นการพัฒนาบริการให้มีมาตรฐานอย่างต่อเนื่องโดยมีขอบเขตงานบริการด้านการป้องกันและควบคุมไม่ให้เกิดโรค และการแพร่กระจายของโรคในชุมชน ที่เป็นสาเหตุของการเจ็บป่วยหรือปัญหาด้านสาธารณสุขโดยการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค การเฝ้าระวังโรค การควบคุมและทำลายแหล่งเกิดโรคและการสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อม

การดำเนินการเฝ้าระวังควบคุมโรคของทีม SRRT ของศูนย์ฯ เล็งเห็นถึงประโยชน์ของการส่งเสริมและพัฒนาเครือข่ายในชุมชนในการมีส่วนร่วมด้านการแจ้งเตือนส่งข่าว ซึ่งหากมีระบบการแจ้งข่าวที่รวดเร็ว จะสามารถเพิ่มประสิทธิภาพของการควบคุมโรคได้ โดยในปี ๒๕๕๖ มีสถิติการแจ้งข่าวของเครือข่ายชุมชน (อาสาสมัคร) มายังศูนย์ฯจำนวน ๑๙ ราย จากจำนวนผู้ป่วยทั้งหมด ๔๘ ราย

คิดเป็นร้อยละ ๓๙.๕๖ นับว่ายังมีจำนวนไม่มากแต่ก็มีความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากศูนย์ฯได้รับรายงานโรคไข้เลือดออกทางระบบสารสนเทศ Epi-net รง.๕๐๖ ล่าช้าในหลายกรณี เช่น โรงพยาบาลรายงานโรคซ้ำ ระบบขัดข้อง การได้รับการแจ้งข่าวก่อนได้รับรายงานโรคทำให้ศูนย์ฯสามารถเข้าไปดำเนินการควบคุมโรคได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าหากเปรียบเทียบกับชุมชนที่ไม่ได้รับการแจ้งข่าวจากเครือข่ายในชุมชน

ศูนย์บริการสาธารณสุข ๑ สะพานมอญจึงได้จัดทำโครงการ “การสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายในการรายงานโรคไข้เลือดออกในชุมชนพื้นที่ศูนย์บริการสาธารณสุข ๑ สะพานมอญ” เพื่อให้อาสาสมัครสาธารณสุขมีความรู้เรื่องโรคไข้เลือดออกและเห็นความสำคัญของการแจ้งข่าวหรือเหตุการณ์ที่ผิดปกติที่เกิดขึ้นในชุมชน มายังศูนย์ฯได้อย่างถูกต้องและรวดเร็วทันเหตุการณ์

๓. วัตถุประสงค์

๑. เพื่อให้เครือข่ายมีความรู้เรื่องโรคไข้เลือดออกและสามารถดำเนินการเฝ้าระวัง ป้องกันควบคุมโรคได้
๒. เพื่อให้เครือข่ายแจ้งข่าวอย่างมีประสิทธิภาพเมื่อมีผู้ป่วยโรคไข้เลือดออกในชุมชน
๓. เพื่อลดการระบาดของโรคไข้เลือดออกในชุมชน

๔. เป้าหมาย

๑. เครือข่ายที่ได้รับการอบรมมีความรู้และทักษะผ่านเกณฑ์คะแนน post test มากกว่าร้อยละ ๘๐
๒. เครือข่ายสามารถแจ้งข่าวเมื่อพบผู้ป่วยโรคไข้เลือดออกในชุมชนมากกว่าร้อยละ ๘๐
๓. อุบัติการณ์การเกิดผู้ป่วยโรคไข้เลือดออกรายใหม่ภายใน ๒๘ วันหลังจากพบผู้ป่วยรายแรกในชุมชนลดลงมากกว่า ร้อยละ ๘๐

๕. ความรู้ที่นำมาใช้ในการจัดทำรายงาน

ในการดำเนินโครงการสร้างความเข้มแข็งแก่เครือข่ายในการแจ้งข่าวผู้ป่วยโรคไข้เลือดออกผู้จัดทำได้นำความรู้เรื่องโรคไข้เลือดออก การเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออก ทฤษฎีแรงจูงใจของแมคเคลแลนด์ที่เน้นความต้องการของมนุษย์ มาประยุกต์ใช้เพื่อสร้างความเข้มแข็งแก่อาสาสมัครสาธารณสุขในการแจ้งข่าวเมื่อพบผู้ป่วยในชุมชน และนำวงจรควบคุมคุณภาพ PDCA มาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพในการดำเนินโครงการ

PDCA คือวงจรการควบคุมคุณภาพ

๑. Plan (วางแผน)

หมายถึง การวางแผนการดำเนินงานอย่างรอบคอบ ครอบคลุมถึงการกำหนดหัวข้อที่ต้องการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ซึ่งรวมถึงการพัฒนาสิ่งใหม่ๆ การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน อาจประกอบด้วย การกำหนดเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ของการดำเนินงาน Plan การจัดอันดับความสำคัญของเป้าหมาย กำหนดการดำเนินงาน กำหนดระยะเวลาการดำเนินงาน กำหนดผู้รับผิดชอบหรือผู้ดำเนินการและกำหนดงบประมาณที่จะใช้ การเขียนแผนดังกล่าวอาจปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสมของลักษณะ การดำเนินงาน การวางแผนยังช่วยให้เราสามารถคาดการณ์สิ่งที่เกิดขึ้นในอนาคต และช่วยลดความสูญเสียต่างๆที่อาจเกิดขึ้นได้

๒. Do (ปฏิบัติตามแผน)

หมายถึง การดำเนินการตามแผน อาจประกอบด้วย การมีโครงสร้างรองรับ มีวิธีการดำเนินการ และมีผลของการดำเนินการ

๓. Check (ตรวจสอบการปฏิบัติตามแผน)

หมายถึง การประเมินแผน อาจประกอบด้วย การประเมินโครงสร้างที่รองรับ การดำเนินการ การประเมินขั้นตอนการดำเนินงาน และการประเมินผลของ การดำเนินงานตามแผนที่ได้ตั้งไว้ โดยในการประเมินดังกล่าวสามารถ ทำได้เอง โดยคณะกรรมการที่รับผิดชอบแผนการดำเนินงานนั้น ๆ ซึ่งเป็นลักษณะของการประเมินตนเอง โดยไม่จำเป็นต้องตั้งคณะกรรมการ อีกรูตมาประเมินแผน หรือไม่จำเป็นต้องคิดเครื่องมือหรือแบบประเมิน ที่ยุ่งยากซับซ้อน

๔. Act (ปรับปรุงแก้ไข)

Act หมายถึง การนำผลการประเมินมาพัฒนาแผน อาจประกอบด้วย การนำผลการ ประเมินมา วิเคราะห์ว่ามีโครงสร้าง หรือขั้นตอนการปฏิบัติงานใดที่ควร ปรับปรุงหรือพัฒนาสิ่งที่ได้อยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้นไปอีก และสังเคราะห์รูปแบบ การดำเนินการใหม่ที่เหมาะสม สำหรับการดำเนินการ ในปีต่อไป^๑

^๑ ที่มา : <http://www.oknation.net/blog/print.php?id=๑๘๗๗๕๒>

ความรู้ทั่วไปของโรคไข้เลือดออก

โรคไข้เลือดออก เกิดจากเชื้อไวรัสเด็งกี มีอยู่หลายเป็นพาหะนำโรค พบได้ในทุกกลุ่มอายุ พบมากในเด็กวัยเรียน

โรคไข้เลือดออกระบาดใหญ่ครั้งแรกที่ฟิลิปปินส์ ในปี พ.ศ. ๒๔๙๗ ในประเทศไทยระบาดครั้งแรกในปี พ.ศ. ๒๕๐๑ ที่กรุงเทพฯ จากนั้นได้แพร่กระจายไปทั่วประเทศโดยเฉพาะหัวเมืองใหญ่ ที่มีการคมนาคมสะดวก สถานการณ์ของโรคมึแนวโน้มสูงขึ้นโดยตลอด ต่างจากอัตราป่วยตายลดลงอย่างมาก แสดงว่า พัฒนาการด้านการรักษาพยาบาลดีขึ้น แต่ประชาชนยังขาดความร่วมมือต่อการป้องกันควบคุมโรค

สาเหตุ

เกิดจากเชื้อไวรัส มี ๔ ชนิด ดังนั้นถ้ามีการติดเชื้อชนิดใดแล้วจะทำให้ร่างกายมีภูมิคุ้มกันต่อเชื้อชนิดนั้นไปตลอดชีวิต และจะมีภูมิคุ้มกันต่อไวรัสเด็งกี อีก ๓ ชนิดในช่วงสั้นๆ ไม่ถาวร ประมาณ ๖-๑๒ เดือน หลังจากระยะนี้แล้ว คนที่เคยติดเชื้อไวรัสเด็งกี ชนิดหนึ่งอาจติดเชื้อไวรัสเด็งกี ชนิดอื่นที่ต่างไปจากครั้งแรกได้ เป็นการติดเชื้อซ้ำ ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดโรคไข้เลือดออก

การติดต่อ

โรคไข้เลือดออกติดต่อถึงกันได้โดยมียุงลายบ้าน เป็นพาหะนำโรคที่สำคัญ โดยยุงตัวเมียกัดและดูดเลือดผู้ป่วยในระยะไข้สูง และฟักตัวในยุงประมาณ ๘-๑๒ วัน จากนั้นเมื่อยุงตัวนี้ไปกัดคนปกติ ก็จะไปปล่อยเชื้อไวรัสไปยังผู้ที่ถูกกัด เมื่อเชื้อเข้าสู่ร่างกายคน และผ่านระยะฟักตัวประมาณ ๕-๘ วัน (สั้นที่สุด ๓ วัน - นานที่สุด ๑๕ วัน) ก็จะทำให้เกิดอาการของโรคได้ สำหรับเชื้อเด็งกีนี้จะอยู่ในตัวยุงนั้นตลอดชีวิตของยุง คือประมาณ ๔๕ วัน

อาการ

หลังจากได้รับเชื้อจากยุงประมาณ ๕-๘ วัน ผู้ป่วยจะมีอาการค่อนข้างเฉพา ๔ ประการ ดังนี้

๑. ไข้สูงเฉียบพลัน (๓๘.๕ - ๔๐ องศาเซลเซียส) ประมาณ ๒-๗ วัน หน้าแดง ปวดกระบอกตา เบื่ออาหาร อาเจียน ส่วนใหญ่จะไม่มีน้ำมูกไม่ไอ

๒. มีอาการเลือดออก เส้นเลือดเปราะ แดงง่าย มีจุดเลือดออกเล็ก ๆ ตามแขน ขา ลำตัว รักแร้ มีเลือดกำเดา เลือดออกตามไรฟัน อาจมีอาเจียนและอุจจาระสีดํา

๓. มีปวดท้อง ส่วนใหญ่จะคลำพบตับโตได้ประมาณวันที่ ๓-๔ นับแต่เริ่มป่วย

๔. มีภาวะช็อก ประมาณ ๑ ใน ๓ ของผู้ป่วยจะมีอาการรุนแรง เนื่องจากมีการรั่วของเลือดออกไปยังช่องปอดและช่องท้อง ส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นพร้อมๆ กับไข้ลดลงอย่างรวดเร็ว อาจเกิดได้ตั้งแต่วันที่ ๓ ของโรค ผู้ป่วยมีอาการ กระสับกระส่าย มือเท้าเย็น ชีพจรเบาเร็ว ความดันโลหิต แคบ ส่วนใหญ่ จะรู้สึก ทุรนทุราย ทรุดทรอง อาจมีอาการปวดท้องกะทันหันก่อนเข้าสู่ภาวะช็อก ถ้ารักษาไม่ทัน

จะมีอาการ ปากเขียว ผิวสีม่วง ๆ ตัวเย็นซีด จับชีพจรและวัดความดันไม่ได้ ความรู้สึกเปลี่ยนแปลง และจะเสียชีวิตภายใน ๑๒ - ๒๔ ชั่วโมง ในรายที่ไม่รุนแรง เมื่อให้การรักษาในช่วงระยะสั้นๆ ก็จะมีดีขึ้นอย่างรวดเร็ว

การรักษา

ไม่มีการรักษาที่เฉพาะและไม่มีวัคซีนป้องกัน ให้การรักษาแบบประคับประคอง ตามอาการ โดยให้ยาลดไข้ แนะนำให้ใช้ยาพาราเซตามอล ให้น้ำให้เพียงพอ และพักผ่อน ถ้าอาการไม่ดีขึ้นให้ส่งต่อผู้ป่วยไปพบแพทย์ เมื่อผู้ป่วยไข้เลือดออก จะมีไข้สูง ๔-๕ วัน (พบร้อยละ ๗๐) ซึ่งวันที่เป็นระยะวิกฤต/ช็อกจะตรงกับวันที่ไข้ลง หรือไข้ต่ำกว่าเดิม จึงพึงระลึกเสมอว่าวันที่ ๓ ของโรค เป็นวันที่เร็วที่สุดที่ผู้ป่วยไข้เลือดออกมีโอกาสช็อกได้ และระหว่างที่ผู้ป่วยมีอาการช็อก จะมีสติสามารถพูดจาโต้ตอบได้ จะดูเหมือนผู้ป่วยที่มีแต่ความอ่อนเพลียเท่านั้น ให้รับนำผู้ป่วยส่งต่อโรงพยาบาลระดับสูงทันที

การป้องกันโรค

โรคไข้เลือดออก สามารถแพร่ระบาดได้อย่างรวดเร็ว การป้องกันควบคุมโรคที่สำคัญ จึงต้องไม่ให้ยุงกัด โดยเฉพาะในผู้ป่วย โดยการลดจำนวนยุงตัวเต็มวัย และกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ ซึ่งจะต้องทำให้ครอบคลุม ทุกครัวเรือน ต่อเนื่องและสม่ำเสมอตลอดทั้งปี มีวิธีปฏิบัติ ดังนี้

๑. วิธีการกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย

คือ สร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อลดจำนวนยุงตัวเต็มวัยและแหล่งเพาะพันธุ์ให้ได้มากที่สุด โดยมีข้อเสนอแนะสำหรับสถานศึกษา ได้แก่

- ดำเนินการทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายในสถานศึกษา ทุก ๗ วัน
- ให้ความรู้และคำแนะนำแก่นักเรียนเกี่ยวกับ วงจรชีวิตของยุง การแพร่เชื้อ

และวิธีป้องกัน

๑.๑ ทางกายภาพ ได้แก่ การปิดภาชนะกักเก็บน้ำด้วยฝาปิดเพื่อป้องกันไม่ให้ยุงลายเข้าไปวางไข่ อาจจะใช้ผ้ามุ้ง ผ้ายางหรือพลาสติกปิดและมัดไว้ ภาชนะที่ยังไม่ใช้ประโยชน์ควรคว่ำคว่ำมิให้รองรับน้ำ ปรับปรุงสิ่งแวดล้อมให้สะอาด สิ่งของเหลือใช้ เช่น กะลา กระจังคว่ำหรือฝัง แจกันดอกไม้สดควรเปลี่ยนน้ำทุก ๗ วัน วิธีการเหล่านี้ต้องทำอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องตลอดทั้งปี

๑.๒ ทางชีวภาพ คือ การปล่อยปลากินลูกน้ำลงในภาชนะกักเก็บน้ำ เช่น โถงตุ่ม ๒-๔ ตัว หมั่นดูแลอย่างน้อยสัปดาห์ละครั้ง วิธีนี้ง่ายประหยัดและปลอดภัย

๑.๓ ทางเคมี โดยใส่ทรายอะเบทในภาชนะเก็บน้ำใช้ ควรใช้เฉพาะภาชนะที่ไม่สามารถปิดหรือใส่ปลากินลูกน้ำได้

๒. วิธีการลดยุงตัวเต็มวัย มีดังนี้

๒.๑ ใช้ไม้ตยุง ใช้น้ำผสมน้ำสบู่หรือผงซักฟอก ฉีดพ่นให้ถูกตัวยุง

๒.๒ การพ่นเคมีกำจัดยุงตัวเต็มวัย เป็นวิธีควบคุมยุงที่ให้ผลดี แต่ให้ผลระยะสั้น ราคาแพง ผู้ปฏิบัติต้องมีความรู้ เพราะเคมีภัณฑ์ อาจเป็นพิษต่อคนและสัตว์เลี้ยง จึงควรใช้เฉพาะเมื่อจำเป็น

๓. การป้องกันยุงกัด โดยนอนในมุ้ง ทายากันยุง ใช้สมุนไพร/พัดลมไล่ยุง ใส่เสื้อให้มิดชิด หลีกเลี่ยงที่มีด ทีบ อับ ซีน^๒

การกำจัดลูกน้ำยุงลายโดยวิธี ๕ป ๑ข

ป ที่หนึ่ง ปิดภาชนะใส่น้ำกินน้ำใช้ให้มิดชิด หลังการตักน้ำมาใช้ทุกครั้ง

ป ที่สอง เปลี่ยนน้ำในแจกัน ถังเก็บน้ำ ทุกๆ ๗ วัน

ป ที่สาม ปล่อยปลากินลูกน้ำยุงลายในภาชนะที่ใส่น้ำถาวร

ป ที่สี่ ปรับปรุงสิ่งแวดล้อม ให้ปลอดโปร่ง โล่ง สะอาด ลมพัดผ่าน ไม่เป็นที่เกาะพักของยุงลาย

ป ที่ห้า ปฏิบัติเป็นประจำสม่ำเสมอเป็นนิสัย

และ ๑ข คือ ชัดไข่ยุงลาย บริเวณขอบภาชนะ โดยใช้ใยขัด หรือแปรงขัดชนิดนุ่ม แล้วเทน้ำขัดล้างลงบนพื้นดิน ปล่อยให้ไข่แห้งตาย^๓

การเฝ้าระวังเหตุการณ์และการแจ้งข่าว

การเฝ้าระวังเหตุการณ์ (Event based surveillance) และแหล่งข่าวชนิดต่างๆ

การเฝ้าระวังเหตุการณ์ หมายถึงการรับแจ้งเหตุการณ์ผิดปกติอย่างรวดเร็ว โดยมีการจัดการที่เป็นระบบเพื่อให้ได้ข่าวสารข้อมูลการเกิดโรคจากแหล่งข่าวชนิดต่างๆทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการและมีการตอบสนองที่รวดเร็วระบบนี้จะช่วยเสริมประสิทธิภาพการเฝ้าระวังโรคในระบบปกติ เช่น รง.๕๐๖ ซึ่งเป็นระบบข้อมูลจากสถานพยาบาลและหน่วยงานต่างๆอย่างเป็นทางการ

^๑ ที่มา www.momypedia.com

^๒ ที่มาจาก สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ ๑ กรุงเทพฯ

http://dpc๑.ddc.moph.go.th/dpc๑/index.php?option=com_content&view=article&id=๖๒:๕-๑-&catid=๓๗:slides

หลักการเฝ้าระวังเหตุการณ์

- รู้เร็ว (และตรวจสอบ)
- รายงานเร็ว (แจ้งข่าว)
- ควบคุมเร็ว (จำกัดการระบาด)

แหล่งข่าวชนิดต่างๆ

๑. บุคคลในชุมชน
๒. สื่อมวลชน
๓. บุคลากรทางการแพทย์ สาธารณสุขทั้งภาครัฐและเอกชน

ประเภทของเหตุการณ์ที่ผิดปกติ

๑. เหตุการณ์การเกิดโรคในคน เช่น พบผู้ป่วยหลายคนพร้อมกัน หรือมีการตายผิดปกติไม่ทราบสาเหตุ
  - ๑.๑ โรคหรือกลุ่มอาการทั่วไปที่พบบ่อย
  - ๑.๒ โรคใหม่หรือกลุ่มอาการที่ไม่เคยพบในพื้นที่
๒. เหตุการณ์ที่เป็นปัจจัยเสี่ยงอาจจะเกี่ยวข้องกับการเกิดโรคในคน เช่น สัตว์ปีกป่วยตายผิดปกติ อาหารปนเปื้อน ระดับมลพิษในสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้นรวดเร็ว

การหาข้อมูลรายละเอียด กรณี มีผู้ป่วย ๑-๒

มีอาการอย่างไรบ้าง
 เริ่มป่วยตั้งแต่เมื่อไหร่
 แพทย์วินิจฉัยว่าเป็นโรคอะไร (กรณีที่ไม่พบแพทย์แล้ว)
 การรักษาที่ได้รับ เช่น นอนโรงพยาบาลหรือไม่
 เป็นผู้หญิง หรือ ผู้ชาย
 อายุ
 อาชีพ
 ที่อยู่อาศัยจริง ๆ
 สถานที่ทำงาน / โรงเรียน

เบอร์โทรศัพท์ที่ติดต่อได้

ตอนนี้เป็นอย่างไร

มีใครที่บ้านหรือละแวกบ้านเป็นแบบนี้หรือไม่

การหาข้อมูลเพิ่มเติม กรณี มีผู้ป่วย หลายราย

ส่วนใหญ่มีอาการอะไรบ้าง

เริ่มป่วยตั้งแต่เมื่อไหร่

แพทย์วินิจฉัยว่าเป็นโรคอะไร (กรณีที่ไม่พบแพทย์มาแล้ว)

มีผู้ป่วยทั้งหมดกี่ราย และมีคนเสียชีวิต หรือไม่

เป็นผู้หญิง / ผู้ชายกี่คน

ผู้ป่วยอยู่ในกลุ่มอายุใดเป็นส่วนใหญ่ เช่น เป็นเด็ก คนชรา

เกิดปัญหาที่ไหน เช่น ชุมชนไหน โรงเรียนอะไร

๑. ทฤษฎีบทแรงจูงใจของแมคคาแลน

ทฤษฎีนี้เน้นอธิบายการจูงใจของบุคคลที่กระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งความต้องการความสำเร็จมีได้หวังรางวัลตอบแทนจากการกระทำของเขา ซึ่งความต้องการความสำเร็จนี้ในแง่ของการทำงานหมายถึงความต้องการที่จะทำงานให้ดีที่สุดและทำให้สำเร็จผลตามที่ตั้งใจไว้ เมื่อตนทำอะไรสำเร็จได้ก็จะเป็นแรงกระตุ้นให้ทำงานอื่นสำเร็จต่อไป หากองค์การใดที่มีพนักงานที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์จำนวนมากก็จะเจริญรุ่งเรืองและเติบโตเร็ว

จากการศึกษาวิจัยของแมคคลีแลนได้สรุปคุณลักษณะของคนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงมีความต้องการ ๓ ประการที่ได้จากแบบทดสอบTAT ซึ่งเขาเชื่อว่าเป็นสิ่งสำคัญในการที่จะเข้าใจถึงพฤติกรรมของบุคคลได้ดังนี้

๑.ความต้องการความสำเร็จ (need for achievement (nach) เป็นความต้องการที่จะทำสิ่งต่างๆให้เต็มที่และดีที่สุดเพื่อความสำเร็จ จากการวิจัยของ McClelland พบว่า บุคคลที่ต้องการความสำเร็จ (nach) สูง จะมีลักษณะชอบการแข่งขัน ชอบงานที่ท้าทาย และต้องการได้รับข้อมูลป้อนกลับเพื่อประเมินผลงานของตนเอง มีความชำนาญในการวางแผน มีความรับผิดชอบสูง และกล้าที่จะเผชิญกับความล้มเหลว

^๓ ที่มาจาก หลักสูตรพัฒนา SRRT เครือข่ายระดับตำบล, กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข ตุลาคม ๒๕๕๓

๒.ความต้องการความผูกพัน (need for affiliation (naff) เป็นความต้องการการยอมรับจากบุคคลอื่น ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ต้องการสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อบุคคลอื่น บุคคลที่ต้องการความผูกพันสูงจะชอบสถานการณ์การร่วมมือมากกว่าสถานการณ์การแข่งขัน โดยจะพยายามสร้างและรักษาความสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่น

๓.ความต้องการอำนาจ (need for power (npower) เป็นความต้องการอำนาจเพื่อมีอิทธิพลเหนือผู้อื่น บุคคลที่มีความต้องการอำนาจสูง จะแสวงหาวิถีทางเพื่อทำให้ตนมีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่น ต้องการให้ผู้อื่นยอมรับหรือยกย่อง ต้องการความเป็นผู้นำ ต้องการทำงานให้เหนือกว่าบุคคลอื่น และจะกังวลเรื่องอำนาจมากกว่าการทำงานให้มีประสิทธิภาพ^๕

---

^๕ ที่มา <http://motivation-srisupan.blogspot.com/๒๐๑๒/๐๗/theories-of-motivation.html>

๖. กรอบแนวทางการดำเนินการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

การดำเนินการมีดังนี้

๑. ชั้นเตรียมการ

๑.๑ จัดทำโครงการเสนอผู้อำนวยการศูนย์บริการสาธารณสุข เพื่อขออนุมัติ

๑.๒ จัดประชุมคณะทำงานเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ ภารกิจบทบาท กำหนดแนวทางการดำเนินโครงการ

๑.๓ ประสานงานเครือข่าย

๑.๔ จัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ สื่อเอกสาร แผ่นพับและสถานที่ดำเนินการ

๑.๕ จัดทำแบบสอบถามความรู้เรื่องโรคไข้เลือดออกและการแจ้งข่าว ทั้งก่อนและหลังการอบรม

๒. ชั้นดำเนินการ

๒.๑ จัดอบรมให้ความรู้เรื่องโรคไข้เลือดออก การเฝ้าระวังป้องกันและควบคุมโรค และการแจ้งข่าวผู้ป่วยโรคไข้เลือดออกในชุมชน

๒.๒ รมรงค์ป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกโดยหมุนเวียนทุกชุมชน เดือนละ ๑ ครั้ง

๒.๓ จัดกิจกรรมประกวดชุมชนปลอดโรคไข้เลือดออก โดยมีคณะกรรมการที่ประกอบด้วย ผู้อำนวยการศูนย์บริการสาธารณสุข หัวหน้าพยาบาล พยาบาลควบคุมโรค และ เจ้าหน้าที่ฝ่ายสิ่งแวดล้อมและสุขาภิบาล สำนักงานเขตพระนคร

๓. ชั้นประเมินผล

๓.๑ จากคะแนนแบบทดสอบความรู้ ก่อนและหลังการอบรม

๓.๒ จากรายงานการแจ้งข่าวการเกิดโรคไข้เลือดออกในชุมชน

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

๑. ผู้อำนวยการศูนย์บริการสาธารณสุข ผู้อนุมัติโครงการ
๒. หัวหน้าพยาบาล ร่วมดำเนินการ
๓. ทีม SRRT ร่วมดำเนินการ
๔. อาสาสมัครสาธารณสุขและผู้นำชุมชน
๕. เจ้าหน้าที่ฝ่ายสิ่งแวดล้อมและสุขภาพิบาล สำนักงานเขตพระนคร ร่วมดำเนินการ

นิยาม

การระบาด หมายถึง

- ๑) Epidemic หมายถึง เหตุการณ์ที่มีความถี่หรือจำนวนของผู้ที่ได้รับผลกระทบต่อสุขภาพอนามัย มากผิดปกติเกินกว่าจำนวนที่เคยรวบรวมไว้ เดิมในช่วงระยะเวลาเดียวกันของปีก่อนๆ (mean + ๒ s.d.)
  - ๒) Outbreak หมายถึง เหตุการณ์ที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย เกิดขึ้นกับคนตั้งแต่ ๒ คน ขึ้นไปในระยะเวลาอันสั้น(common activity)
- เครือข่าย หมายถึง อาสาสมัครสาธารณสุข ผู้นำชุมชน

๗. ระยะเวลาดำเนินการ

มกราคม ๒๕๕๘ ถึง ธันวาคม ๒๕๕๘

แผนการดำเนินการ

รายละเอียด	ระยะเวลาปีพ.ศ. ๒๕๕๘												ผู้รับผิดชอบ
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	
<u>ขั้นเตรียมการ</u>													
๑. วางแผนดำเนินการ	↔												ศิริวรรณ
๒. รวบรวมศึกษาหาข้อมูล	↔												
๓. กำหนดเครือข่ายในการเข้ารับการอบรม	↔												
๔. เขียนโครงการเสนอผู้บังคับบัญชา	↔												
๕. แต่งตั้งคณะทำงาน		↔											
๖. ประชุมชี้แจงโครงการ		↔											ศิริวรรณ
๗. ประสานผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง	↔												ทีม SRRT ศิริวรรณ
<u>ขั้นดำเนินการ</u>													
๑. จัดดำเนินการอบรมให้ความรู้เรื่องโรคไข้เลือดออก การเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรค การแจ้งข่าวและเหตุการณ์ที่ผิดปกติในชุมชน			↔										ศิริวรรณ ทีม SRRT

รายละเอียด	ระยะเวลาปีพ.ศ. ๒๕๕๘												ผู้รับผิดชอบ	
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.		
๒. รมรงค์ป้องกัน และควบคุมโรค ไข้เลือดออก และสำรวจ ทำลาย แหล่งเพาะพันธุ์ ลูกน้ำยุงลาย			←										→	ศิริวรรณ จนท.ศบส.
๓. จัดกิจกรรม ประกวดชุมชน ปลอดโรค ไข้เลือดออก <u>ขั้นประเมินผล</u>													↔	ศิริวรรณ คณะกก.
๑. สรุปผล โครงการให้ ผู้บริหารรับทราบ													↔	ศิริวรรณ

๘. แนวทางการประเมิน

๘.๑ ตัวชี้วัดความสำเร็จ

ผลผลิต (Output)

๘.๑.๑ ร้อยละของเครือข่ายที่เข้ารับการอบรม มีความรู้ผ่านเกณฑ์คะแนน post test เพิ่มขึ้นมากกว่า (ร้อยละ ๘๐)

๘.๑.๒ ร้อยละของผู้ป่วยโรคไข้เลือดออกในชุมชนได้รับการแจ้งข่าวจากเครือข่ายมากกว่า(ร้อยละ ๘๐)

ผลลัพธ์ (Out Come)

อุบัติการณ์การเกิดผู้ป่วยโรคไข้เลือดออกรายใหม่ภายใน ๒๘ วันหลังพบผู้ป่วยรายแรก ลดลงมากกว่า (ร้อยละ ๘๐)

๘.๒ เครื่องมือ

๘.๒.๑ แบบทดสอบความรู้ก่อนและหลังได้รับความรู้

๘.๒.๒ แบบสำรวจลูกน้ำยุงลายในชุมชน

๘.๒.๓ แบบทะเบียนรับแจ้งข่าวการเกิดโรคร้ายและเหตุผิดปกติ

๙. ข้อเสนอแนะ

๑. เน้นย้ำให้อาสาสมัครสาธารณสุขให้ความรู้กับประชาชนในชุมชนในการปฏิบัติ เพื่อป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกอย่างจริงจังและต่อเนื่อง
๒. สำรวจและทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายทุกหลังคาเรือน
๓. พร้อมเฝ้าระวังติดตามผู้ที่มีอาการสงสัยว่าป่วยด้วยโรคไข้เลือดออก
๔. ให้อาสาสมัครสาธารณสุขจัดทำแผนกิจกรรมการรณรงค์ป้องกันและควบคุมโรค ไข้เลือดออกในชุมชนโดยให้อาสาสมัครสาธารณสุขในทุกชุมชนมาร่วมดำเนิน กิจกรรม
๕. เจ้าหน้าที่ศูนย์สาธารณสุข ๑ สะพานมอญและอาสาสมัครสาธารณสุขร่วมกัน ดำเนินการควบคุมโรค หลังได้รับแจ้งภายใน ๒๔ ชั่วโมง
๖. มีการจัดทำแนวทางปฏิบัติในการแจ้งข่าวเมื่อพบผู้ป่วยโรคไข้เลือดออกในชุมชน พร้อมทั้งจัดทำรายชื่ออาสาสมัครสาธารณสุขที่เป็นผู้ประสานงานในการ ดำเนินการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกในชุมชน

ภาคผนวก

การสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายในการรายงานโรคไข้เลือดออกในชุมชน

ข้อเสนอแนะ

- อศส. ให้ความรู้ ปชช. อย่างต่อเนื่อง
- อศส. สืบรวจลูกน้ำ ปลายทกหลังคาเรือน
- อศส. ทำแผนรณรงค์ป้องกัน ไข้เลือดออก
- จนท. และเครือข่ายร่วมดำเนินการควบคุมโรค
- อศส. ติดตามผู้ลงมือปฎิบัติใช้เลือดออก

ความรู้ที่นำมาใช้

- PDCA
- ความรู้เรื่องโรคไข้เลือดออก
- การเฝ้าระวังเหตุการณ์ และแจ้งข่าว
- ทบ. แรงจูงใจของแมคคาแลน

การติดตามประเมินผล

- แบบทดสอบความรู้
- แบบสำรวจลูกน้ำขงลาย
- ทะเบียนรับแจ้งข่าว

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

- จนท. ตบส. 1 สะพานมอญ
- ทีม SRRT
- อศส. ผู้นำชุมชน
- จนท. ฝ่าย ลวส. เขตพระนคร

ขั้นตอน

- จัดทำโครงการ
- ประชุมคณะทำงาน
- ประสานเครือข่าย
- เตรียมวัสดุ อุปกรณ์
- จัดทำแบบสอบถาม
- อบรมให้ความรู้
- รณรงค์ ควบคุม ป้องกัน ไข้เลือดออก
- ประกาศชุมชนปลอดโรคไข้เลือดออก
- คะแนนทดสอบความรู้
- รายงานการแจ้งข่าว

1 มกราคม 58 ถึง 31 ธันวาคม 58 **ระยะเวลาดำเนินการ**

หลักการและเหตุผล

- เครือข่ายแจ้งข่าวเร็ว SRRT ตามชมเร็ว ไม่เกิดการระบาด
- เครือข่ายแจ้งข่าวช้า SRRT ตามชมช้า เกิดการระบาด

วัตถุประสงค์

- เครือข่ายมีความรู้ ทักษะ เฝ้าระวัง ควบคุมโรคได้
- เครือข่ายแจ้งข่าวเมื่อพบผู้ป่วย
- ลดการระบาดของโรคไข้เลือดออก

เป้าหมาย

- Post test มากกว่า ร้อยละ 80
- แจ้งข่าวเมื่อผู้ป่วยไข้เลือดออก มากกว่าร้อยละ 80
- อุบัติการณ์การเกิดผู้ป่วยใหม่ภายใน 28 วัน หลังพบผู้ป่วยรายแรกลดลง มากกว่าร้อยละ 80